

UGOVORNO ZASTUPANJE U PARNIČNOME POSTUPKU

BRANKA HRKAĆ*

Pregledni članak

Review article

UDK: 347.91/.95(497.6)

Primljeno: 23. travnja 2021.

Sažetak

U radu se obrađuje institut opunomoćenika u parničnome postupku kroz Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine. Opunomoćenik je ugovorni zastupnik stranke. Ovlaštenje o zastupanju dobiva na temelju ugovora pa je riječ o ugovornom zastupanju. Obraduju se specifičnosti pojedinih zakonskih odredbi koje određuju tko može biti opunomoćenik u parničnom postupku prema noveliranim odredbama parničnoga postupka.

Ključne riječi: *zastupanje; opunomoćenici u parničnome postupku.*

Uvod

U doktrini postoje različite definicije stranke kao procesnoga subjekta. Procesnopravna definicija stranke bila bi da je stranka osoba koja u svoje ime, odnosno u čije se ime od suda traži pružanje pravne zaštite prava za koja se tvrdi da su ugrožena ili povrijeđena, odnosno tužitelj (*actor*), i osoba protiv koje se upravlja zahtjev za pružanje pravne zaštite zasnovan na tvrdnji da je ugrozila ili povrijedila određena prava, odnosno tuženik (*reus*).¹ Da bi određena osoba mogla biti stranka u parnici te da bi mogla u parnici samostalno poduzimati procesne radnje, potrebno je ispunjavati određene uvjete: stranka može biti osoba koja ima stranačku sposobnost, za samostalno

¹ Usp. Siniša Triva, *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 1983., str. 218.

* Branka Hrkać, dipl. iur., Sveučilište u Mostaru, branka.hrkać@sum.ba

poduzimanje parničnih radnji stranka mora biti parnično sposobna, a pored parnične u nekim slučajevima mora imati i postulacijsku sposobnost. Stranka mora imati i procesno ovlaštenje za vođenje parnice.² Određena svojstva stranke – stranačka i parnična sposobnost – imaju značenje procesnih pretpostavki. Prema odredbama čl. 291. Zakona o parničnom postupku FBiH utvrđen je krug nositelja stranačke sposobnosti te pretpostavke i procedura priznanja toga svojstva nekima od tih nositelja. Stranačka sposobnost je svojstvo nekog pravnog subjekta da može biti nositeljem prava, dužnosti i tereta kako to utvrđuje parnično pravo, da može biti strankom, umješaćem ili zastupnikom u parnici.³ Stranačka sposobnost je trajno svojstvo pravnih subjekata koje im pripada neovisno o konkretnoj parnici ili konkretnom materijal-nopravnom odnosu.⁴ Odredbama čl. 292. ZPP-a FBiH utvrđene su osnove za određenje pojma parnične sposobnosti te kruga nositelja te sposobnosti. Prema odredbama čl. 292. st. 1. ZPP-a FBiH propisuje se da stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama obavljati radnje u postupku (parnična sposobnost). Prema tome parnična sposobnost je sposobnost stranke da s relativnim procesnopravnim učinkom samostalno ili preko zastupnika kojeg je sama odredila poduzima procesne radnje u postupku. Parnična sposobnost sadržajno je uža od stranačke sposobnosti: stranačka sposobnost je pretpostavka postojanju parnične sposobnosti. Svaka osoba koja je stranački sposobna nije i parnično sposobna dok svaka parnično sposobna osoba nužno ima i stranačku sposobnost. I parnična sposobnost može biti samo potpuna (neograničena) i bezuvjetna. Stranka koja ima parničnu sposobnost ovlaštena je samostalno poduzimati parnične radnje.⁵ Prema odredbama čl. 292., st. 2. i 3. određuje se krug osoba koje imaju parničnu sposobnost, a nemaju potpunu

² Usp. isto, str. 223.

³ „Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine“ (u daljnjem tekstu ZPP FBiH), pročišćen tekst koji sadrži: tekst „Zakona o parničnom postupku“ (*Službene novine FBiH*, br. 53/03), koji je stupio na snagu 5. 11. 2003., „Zakon o izmjenama i dopuna Zakona o parničnom postupku“ (*Službene novine FBiH*, br. 73/05, 19/06) i „Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku“ (*Službene novine FBiH*, br. 98/15 od 23. 12. 2015.).

⁴ Prema odredbama čl. 291. ZPP-a FBiH određeno je da stranačku sposobnost kao svojstvo imaju fizičke i pravne osobe, zatim je određeno na koji se način može taj krug osoba proširiti posebnim propisom. U doktrini je izneseno mišljenje da stranačka sposobnost može biti samo potpuna i neograničena u smislu da su stranački sposobne osobe sposobne biti nositeljima svih procesnopravnih ovlasti i dužnosti. Stranačka sposobnost je procesna pretpostavka na koju sud pazi po službenoj dužnosti tijekom cijeloga postupka. Više o tome Jozo Čizmić, *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Privredna štampa, Sarajevo, 2009., str. 607.

⁵ Usp. S. Triva, n. dj., str. 229.

ili nemaju poslovnu sposobnost. Punoljetna osoba kojoj je djelomice ograničena poslovna sposobnost parnično je sposobna u granicama svoje poslovne sposobnosti, što znači da bi takvoj osobi trebalo priznati parničnu sposobnost u parnicama koje se tiču odnosa u kojima ima potpunu poslovnu sposobnost dok ne bi imala parničnu sposobnost u parnicama u vezi s odnosima u kojima joj je poslovna sposobnost oduzeta ili ograničena.⁶ Prema odredbi čl. 292., st. 3. ZPP-a FBiH malodobnik koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost parnično je sposoban u granicama u kojima mu se priznaje poslovna sposobnost, što znači da bi imao parničnu sposobnost u sporovima u vezi s odnosima u kojima mu je priznata potpuna poslovna sposobnost dok u sporovima koji bi se ticali odnosa u kojima bi imao tek ograničenu poslovnu sposobnost, ne bi imao parničnu sposobnost.⁷ Parnična sposobnost je pozitivna procesna pretpostavka koju stranke i drugi nositelji te sposobnosti moraju imati tijekom čitava postupka. Osim stranačke i parnične sposobnosti stranaka postoji i postulacijska sposobnost koja podrazumijeva sposobnost stranke da u parnici sama, bez posredovanja opunomoćenika, poduzima radnje u parnici i tim radnjama proizvodi procesnopravne posljedice.⁸ Zastupnici stranaka su osobe koje u ime i za račun stranke poduzimaju radnje u postupku. Radnje koje oni poduzmu i one koje se prema njima poduzimaju djeluju neposredno prema zastupanoj stranci pod uvjetom da su ovlašteni na zastupanje i da djeluju u granicama svojih ovlasti. Pojam zastupnika obuhvaća tri kategorije zastupnika – zakonskoga zastupnika, zastupnika po zakonu (tijelo zastupnika) i opunomoćenika. Zastupnici moraju dokazati svoje svojstvo.⁹ Sud i protivna stranka u pravilu opće sa strankom preko njezina zastupnika. Zastupnik može biti samo osoba koja ima potpunu poslovnu i parničnu sposobnost. Opunomoćenik (njem. *Bevollmaechtigte*, engl. *attorney, mandatary*, franc. *mandataire*) stranački je i parnično sposobna fizička osoba koju je stranka ovlastila

⁶ Prema stajalištu sudske prakse izražen je stav da bi osobe za koje se može zaključiti da nisu u stanju brinuti o svojim pravima i interesima, dakle kojima bi zbog toga tek trebalo oduzeti poslovnu sposobnost, trebalo tretirati kao da nemaju parničnu sposobnost, a doktrina zagovara da bi poslovno sposobnu osobu trebalo smatrati parnično sposobnom sve dok joj se pravomoćno ne oduzme poslovna sposobnost. Vidi sudsku praksu VSH, Rev – 4279/74 – ZSO 4/77 – 238, VSBiH, Gž – 399/71 – ZSO, VSH, Rev – 519/83 – NZ.

⁷ Usp. J. Čizmić, n. dj., str. 612.

⁸ Usp. Branko Čalića – Sanjin Omanović, *Gradansko procesno pravo*, Univerzitet u Sarajevu, Pravni fakultet, Sarajevo, str. 146.

⁹ Usp. Viktorija Haubrich – Željko Džalto, „Opunomoćenici u parničnom postupku“, *Zbornik radova s osmog međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar, 2010., str. 406-426.

da u njezino ime i za njezin račun poduzima parnične radnje u konkretnoj parnici, u granicama ovlasti koje je dobila.¹⁰ Opunomoćenik je, dakle, zastupnik stranke koji ovlaštenje o zastupanju dobiva od parnično sposobne stranke fizičke osobe¹¹ ili od zakonskog zastupnika parnično nesposobne stranke, ili od tijela zastupnika stranke pravne osobe. U tom slučaju riječ je također o zastupanju, ali o dobrovoljnom, koje se temelji na ugovoru između stranke i opunomoćenika.¹²

1. Zastupanje u parnici

Prema odredbama čl. 293. ZPP-a FBiH određeno je da stranku koja nema parničnu sposobnost zastupa njezin zakonski zastupnik, koji se određuje zakonom ili aktom nadležnoga tijela vlasti donesenim na temelju zakona. Tijekom cijelog postupka sud će, po službenoj dužnosti, nadzirati može li osoba koja se pojavljuje kao stranka u postupku biti stranka u postupku i je li parnično sposobna, zastupa li parnično nesposobnu stranku njezin zakonski zastupnik i ima li zakonski zastupnik posebne ovlasti kad su one potrebite.

Zastupnici stranaka su osobe koje u ime i za račun stranke poduzimaju radnje u postupku. Radnje koje oni poduzimaju i one koje se prema njima poduzimaju djeluju neposredno prema zastupanoj stranci pod uvjetom da su ovlašteni zastupati i da djeluju u granicama svojih ovlasti. Pojmom zastupnik obuhvaćeni su zakonski zastupnici, zastupnici po zakonu (tijela zastupnika) i punomoćnici. Zastupnici moraju dokazati svoje svojstvo. Zastupnik može biti samo osoba koja ima potpunu poslovnu i parničnu sposobnost. Zastupnik ne može zastupati suprotstavljene stranke ili stranke koje se nalaze u istoj stranačkoj ulozi (suparničare), ali su njihovi interesi u koliziji. Stranka ne može biti zastupnik svoga protivnika u parnici. Zastupnik ne može biti u parnici osuđen niti mu se može što dosuditi. Dužan je savjesno obavljati svoju

¹⁰ Usp. *Pravni leksikon*, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb, 2007., str. 1355.

¹¹ „Davatelj punomoći je poslovno sposoban za davanje punomoći ako je poslovno sposoban za poslove čije vršenje povjerava opunomoćeniku“. Vrhovni sud Srbije, Rev-848/88, objavljena u Radoslav Ćosić – Tomislav Krsmanović, *Aktuelna sudska praksa iz građansko-procesnog prava*, Beograd, 2000., str. 45.

¹² Tako Ivica Crnić, *Stranke, njihovi zakonski zastupnici i opunomoćenici u parničnom postupku*, Informator, br. 4680, od 13. siječnja 1999., str. 5.

funkciju.¹³ Uredno zastupanje je procesna pretpostavka na koju sud pazi po službenoj dužnosti.¹⁴ Radnje u postupku stranke mogu poduzimati osobno ili preko opunomoćenika. Stranka koju zastupa opunomoćenik može uvijek doći pred sud i davati izjave pored svoga opunomoćenika, ali suprotnu stranu, svjedoke i vještake može ispitivati samo preko opunomoćenika ako je on prisutan na glavnoj raspravi.

2. Ugovorno zastupanje

U pravilu, opunomoćenik može biti samo fizička osoba, tj. kao opunomoćenik ne može nastupati pravna osoba ni kada bi, primjerice, sa strankom zaključila ugovor o obavljanju svih pravnih poslova.¹⁵ Ipak postoji mišljenje da i pravna osoba može biti parnični opunomoćenik, a parnične radnje u tom bi slučaju poduzimao onaj radnik pravne osobe koji ima položaj zastupnika te pravne osobe.¹⁶ Taj bi radnik svakako morao ispunjavati uvjete koji su propisani za opunomoćenika. Tako bi se punomoć umjesto odvjetniku pojedincu mogla izdati odvjetničkom uredu te bi u tom slučaju zastupnik odvjetničkoga ureda bio opunomoćenik u konkretnoj parnici.

Svoje ovlasti u zastupanju opunomoćenik može izvoditi iz različitih građansko pravnih odnosa zasnovanih između njega i stranke. Pravo na zastupanje temelji se na ugovoru (privatnopravnom odnosu) koji ima svoju vanjsku i javnopravnu manifestaciju izraženu kao punomoć.¹⁷ U pravilu to će biti ugovor o nalogu (mandatu), čak i kad je u osnovi toga ugovora ugovor o radu,

¹³ Odnos između stranke i njezina zastupnika ovisi o tome je li zastupana stranka poslovno i parnično sposobna te postoje li neki drugi razlog zbog kojeg nije u stanju sama štititi svoje interese pred sudom. Usp. Siniša Triva – Mihajlo Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 318.

¹⁴ Usp. S. Triva, n. dj., str. 238. Povrjeda pravila o zastupanju je bitna povrjeda odredaba parničnoga postupka na koju žalbeni i revizijski sud paze po službenoj dužnosti. Više o tome J. Čizmić, n. dj., str. 614.

¹⁵ Pogledaj i usporedi odluke: Viši privredni sud Hrvatske, Pž – 1173/81. od 22. 9. 1981. – Pregled sudske prakse 20/314., Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž – 2550/96. od 28. 1. 1997., „Zbirka rješidbi hrvatskih trgovačkih sudova“ – 4/80, VSBiH, Pž – 71/83., od 18. 4. 1983., „Privreda i pravo“, 1 – 2/84 – 94. Vidi J. Čizmić, n. dj., str. 626.

¹⁶ Vidi odluku Okružnog suda u Zagrebu, Gž – 6355/84., od 30. 11. 1984., „Sudska praksa“ 10/85 – 106. Međutim, pravna osoba može biti opunomoćenik za sklapanje poslova u pravnom prometu (VSPH, Pž – 820/81., od 13. 10; J. Čizmić, n. dj., str. 626.

¹⁷ Više o tome R. Ćosić, *Zakon o parničnom postupku sa objašnjenjima, napomenama, sudskom praksom i registrom pojmova*, Beograd, 1998., str. 51.

službi ili djelu.¹⁸ Naime, ako je opunomoćenik stranke osoba koja je s njome u radnome odnosu, tada je ona eventualno po osnovi toga radnoga odnosa dužna zastupati stranku, ali svoje ovlasti u zastupanju izvodi iz ugovora kojim ju se na to ovlašćuje, tj. ugovara o mandatu.¹⁹ U nekim bi slučajevima zapravo mogla biti riječ o složenim pravnim odnosima koji bi osim elemenata ugovora o radu ili službi imali i elemente ugovora o zastupanju.²⁰ Ovlaštenje za zastupanje kojim se legitimira prema trećima opunomoćenik dobiva u obliku punomoći. Radnje u postupku opunomoćenik poduzima u ime i za račun stranke (neposredno zastupanje). Ono što je predviđeno za opunomoćenika stranke vrijedi *mutatis mutandis* i za opunomoćenika umješaka jer i umješak može imati opunomoćenika koji će u njegovo ime i za njegov račun poduzimati parnične radnje u tuđoj parnici.

Kao što je već rečeno, postulacijska je sposobnost (njem. *die Postulation-sfaehigkeit*) svojstvo neke stranke da osobno, bez posredovanja izabranoga, u pravilu kvalificiranoga zastupnika (opunomoćenika), može poduzimati parnične radnje s relevantnim procesnopравnim učinkom. Postulacijski nesposobna, a parnično sposobna stranka može određivati granice ovlasti svoga opunomoćenika, ali sama ne može djelovati pred sudom. Dakle, postulacijska se sposobnost stranaka očituje u tome da stranke ne samo da mogu same, bez opunomoćenika, voditi parnicu, nego i da, čak i ako imaju opunomoćenika, mogu uvijek doći pred sud i davati izjave pored svoga punomoćnika.

Stupanjem na snagu ZPP-a FBiH u parnični je postupak uveden niz izmjena i novina, među ostalim i na području opunomoćenika koji zastupa stranke.²¹

¹⁸ Usp. Miroslav Šumanović, „Punomoćnici“, Ivica Crnić i dr., *Novote u parničnom postupku*, Organizator, Zagreb, 2003., str. 143.

¹⁹ Postoje mišljenja da bi i pravna osoba mogla biti parnični opunomoćenik, ali bi parnične radnje poduzimala preko svoga zastupnika koji bi trebao imati sve uvjete propisane za opunomoćenika. Tako bi se punomoć umjesto odvjetniku pojedincu davala odvjetničkom društvu. Usp. Gordana Stanković, *Građansko procesno pravo*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Beograd, Beograd, 1989., str. 167.

²⁰ Usp. M. Dika – J. Čizmić, *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 176.

²¹ Sve navedeno za parnični postupak Federacije BiH vrijedi i za parnični postupak Republike Srpske jer je sadržaj odredaba o opunomoćenicima u potpunosti usklađen. Podrobnije o tome u R. Aleksić, „Novine u Nacrtu ZPP-a Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske“, *Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, zbornik radova, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar, 1 (2003.), str. 347-389.

Odredbama članka 300. ZPP-a FBiH strankama je dana postulacijska sposobnost tako da je propisano kako stranke mogu poduzimati radnje u postupku osobno ili preko opunomoćenika, a stranka koju zastupa opunomoćenik može uvijek doći pred sud i davati izjave pored svoga opunomoćenika, ali suprotnu stranku, svjedoke i vještake može ispitivati samo preko opunomoćenika ako je on nazočan na glavnoj raspravi. *A contrario* može se zaključiti da stranka može samostalno ispitivati suprotnu stranku, svjedoke i vještake u slučaju kada njezin opunomoćenik nije prisutan na glavnoj raspravi. Ovakav se stav oslanja na i načelo procesne ekonomije, koje je dosljedno provedeno u ZPP-u FBiH.²²

Puno je značajnije da je postulacijska sposobnost stranke ograničena tako da suprotnu stranku, svjedoke i vještake može ispitivati samo preko opunomoćenika ako je on nazočan na glavnoj raspravi. Naime, ograničenje postulacijske sposobnosti tako da stranka može suprotnu stranku, svjedoke i vještake ispitivati samo preko opunomoćenika ako je on nazočan na glavnoj raspravi, zakonodavac je uveo smatrajući da je u interesu stranke koja, u pravilu, nije vična pravu da ispitivanje suprotne stranke, vještaka i svjedoka obave opunomoćenici koje stranka uglavnom bira iz reda posebno kvalificiranih pravnih i fizičkih osoba koje se profesionalno bave pružanjem pravne pomoći (odvjetnici i odvjetnička društva) imajući pritom u vidu i razloge procesne ekonomije koji nalažu da se parnični postupak provede u što kraćem vremenu i sa što manje izdataka za sud i stranke.

2.1. Punomoć

Odredbom članka 302. FZPP-a punomoć je određena kao osnova u zastupanju. Ona definira učinke radnji opunomoćenika te je zastupanje na temelju punomoći uređeno kao tzv. neposredno zastupanje. Radnje u postupku koje opunomoćenik poduzima u granicama punomoći imaju isti pravni učinak kao da ih je poduzela sama stranka. Radnje poduzete izvan granica punomoći nemaju pravnoga učinka. Opunomoćenik se u postupku legitimira prema sudu i strankama svojom punomoći, odnosno jednostranim očitovanjem volje stranke kojom ga ona ovlašćuje da u njezino ime i za njezin račun poduzima radnje u postupku. Opunomoćenik bi na temelju punomoći mogao poduzimati radnje od trenutka kada mu je punomoć izdana osim ako iz punomoći

²² Usp. J. Čizmić, n. dj., str. 627.

ili dogovora stranaka ne proizlazi štogod drugo. Sud i protivna stranka bili bi dužni uzeti u obzir punomoć od trenutka kada im je podnesena ili priopćena. Za sud i protivne stranke mjerodavne su u osnovi granice ovlasti koje je opunomoćenik dobio u punomoći. Ako opunomoćenik prekorači eventualna interna ograničenja dane punomoći, stranka će se na to prekoračenje moći pozivati samo ako su i sud i protivna stranka za njega znali ili prema okolnostima slučaja trebali znati. Znanje suda i protivne stranke o prekoračenju internih ograničenja ovlasti iz punomoći trebalo bi tretirati kao znanje o ograničenju punomoći. Postoji mišljenje da, iako je opunomoćenik djelovao preko danih ovlasti, stranka može i naknadno odobriti, odnosno priznati radnje svoga opunomoćenika. Postupak koji je odlukom suda pravomoćno završen može se na prijedlog stranke ponoviti ako, između ostaloga, opunomoćenik stranke nije imao potrebne ovlasti za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku ili ako vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije naknadno odobreno. Isti se postupak može na prijedlog stranke ponoviti ako je do odluke suda došlo zbog kaznenoga djela opunomoćenika. Postojanje kaznenoga djela može se dokazivati pravomoćnom kaznenom presudom ili u parnici kao prethodno pitanje. Odredbama članka 303. FZPP-a uređena je mogućnost i pravne posljedice opoziva nekih radnji koje je u određenim situacijama opunomoćenik poduzeo u ime i za račun stranke. Stranka može izmijeniti ili opozvati izjavu svoga opunomoćenika na ročištu na kojemu je ta izjava dana. Stranka bi bez ikakva ograničenja bila ovlaštena izmijeniti ili opozvati svaku izjavu svoga opunomoćenika na ročištu na kojem je dana, što je i razumljivo jer je njoj činjenično stanje bolje poznato negoli opunomoćeniku. Ona bi radnju mogla opozvati do zaključenja ročišta, odnosno dok sud ne bi donio odgovarajuću odluku na temelju te radnje, npr. presudu na temelju priznanja ili odricanja.

3. Vrste opunomoćenika u parničnome postupku

Stranka koja je parnično sposobna ovlaštena je poduzimati radnje u postupku osobno ili preko kvalificirane osobe, tj. opunomoćenika koji će u ime

i za račun stranke u granicama ovlasti određenih u punomoći, poduzimati radnje u parnici (postulacijska sposobnost).²³

Osim stranke, opunomoćenika mogu postaviti zakonski zastupnik parnično nesposobne stranke, zastupnik pravne osobe ili umješač. Ovlast o zastupanju, tj. punomoć, opunomoćenik crpi iz volje stranaka, odnosno umješača, zakonskoga zastupnika ili zastupnika pravne osobe, tako da se ovaj vid zastupanja naziva ugovorno ili voljno zastupanje, a opunomoćenik voljnim zastupnikom.²⁴

Opunomoćenik svoje pravo na zastupanje temelji na ugovoru (privatnopravnom odnosu) koji ima svoju vanjsku i javnopravnu manifestaciju izraženu kao punomoć.²⁵ U pravilu će to biti ugovor o nalogu (mandatu) čak i kad je u osnovi toga ugovora ugovor o radu, službi ili djelu.²⁶ Naime, ako je opunomoćenik stranke osoba koja je s njome u radnome odnosu, tada je ona eventualno na temelju tog radnog odnosa dužna zastupati stranku, ali svoje ovlasti u zastupanju izvodi iz ugovora kojim se na to ovlašćuje, odnosno iz ugovora o mandatu.²⁷ U nekim slučajevima mogla bi biti riječ o složenim pravnim odnosima koji bi osim elemenata ugovora o radu ili službi imali i elemente ugovora o zastupanju.²⁸

Postavljanjem opunomoćenika stranka ne gubi pravo da i sama poduzima parnične radnje. Prema odredbi čl. 300., st. 2. ZPP-a FBiH stranka može uvijek doći pred sud i davati izjave²⁹ pored svoga opunomoćenika, ali suprotnu stranu, svjedoke i vještake može ispitivati samo preko opunomoćenika ako je on prisutan na glavnoj raspravi. *A contrario* može se zaključiti da stranka može samostalno ispitivati suprotnu stranku, vještake i svjedoke u slučaju kada njezin opunomoćenik nije prisutan na glavnoj raspravi, što je u skladu s nače-

²³ Usp. A. Huseinbegović – V. Haubrich, „Punomoćnik u parničnom postupku, *de lege lata* i *de lege ferenda*“, *Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, zbornik radova, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar, 13 (2015.), str. 453–463.

²⁴ Usp. I. Crnić, *Stranke, njihovi zakonski zastupnici...*, str. 5.

²⁵ Više o tome R. Čosić, *Zakon o parničnom postupku...*, str. 51.

²⁶ Usp. M. Šumanović, n. dj., str. 143.

²⁷ Postoje mišljenja da bi i pravna osoba mogla biti parnični opunomoćenik, ali bi parnične radnje poduzimala preko svoga zastupnika koji bi trebao imati sve uvjete propisane za opunomoćenika. Tako bi se punomoć, umjesto odvjetniku pojedincu davala odvjetničkom društvu. Usp. G. Stanković, n. dj., str. 167.

²⁸ Usp. M. Dika – J. Čizmić, n. dj., str. 176.

²⁹ To su, u pravilu, dispozitivne parnične radnje: izjave o preinačenju tužbe, odricanje od tužbe, povlačenje tužbe, priznanje tužbenoga zahtjeva, izjave o odustajanju i odricanju od pravnih lijekova, podnošenje protutužbe itd.

lom procesne ekonomije, koje je dosljedno provedeno u odredbama zakona o parničnome postupku. Stranka može spriječiti procesne učinke izjave svoga opunomoćenika, samo ako odmah, na istom ročištu na kojem je izjava dana, izmijeni ili opozove izjavu svoga opunomoćenika (ZPP FBiH, čl. 303., st. 1). Ako je opunomoćenik priznao neku činjenicu na ročištu na kojem stranka nije nazočila ili je neku činjenicu priznao u podnesku, a stranka to priznanje poslije izmijeni ili opozove, sud će ocijeniti hoće li te činjenice smatrati priznatima ili osporenima (ZPP FBiH, čl. 303., st. 2., čl. 125., st. 2.).

Obim punomoći određuju stranke. Stranka može ovlastiti opunomoćenika na poduzimanje jedne radnje u postupku, više poimenično navedenih radnji ili svih radnji u određenu postupku ili u određenoj fazi postupka te da ju zastupa u svim njezinim postojećim i predstojećim parnicama.³⁰

Odredbom čl. 301., st. 1. ZPP-a FBiH određeno je da opunomoćenik u parničnome postupku može biti odvjetnik, odvjetničko društvo ili uposlenik službe za besplatnu pravnu pomoć kao i, za pravne osobe, uposlenik te pravne osobe, a za fizičke osobe bračni, odnosno izvanbračni drug stranke ili srodnik stranke po krvi ili tazbini. Ako sud utvrdi da odvjetnik kao opunomoćenik ne obavlja svoju dužnost u skladu sa zakonskim odredbama o odvjetništvu, sud će o tome izvijestiti nadležnu odvjetničku komoru i, ako je to moguće, stranku koju odvjetnik zastupa (ZPP FBiH, čl. 301., st. 2).³¹ U radnim sporovima radnika može, besplatno, zastupati i osoba uposlena za pružanje pravne pomoći pri sindikatu pod uvjetom da je diplomirani pravnik i ima položen pravosudni ispit (ZPP FBiH, čl. 301., st. 3.).

Ako u parnicama o imovinskopravnim zahtjevima vrijednost predmeta spora prelazi iznos 50.000 konvertibilnih maraka, opunomoćenici pravnih osoba mogu biti samo osobe koje imaju položen pravosudni ispit (ZPP FBiH čl. 301. a).³²

Stranka može podnijeti reviziju putem odvjetnika opunomoćenika (ZP FBiH, članak 301. b, st. 1.) Iznimno od 1. stavka ovoga članka stranka može sama podnijeti reviziju ako ima položen pravosudni ispit, odnosno za nju

³⁰ Detaljnije G. Stanković, *Građansko procesno pravo*, I. sv.: *Parnično procesno pravo*, VIII. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet u Nišu, Niš, 2010., str. 202.

³¹ Identičnu odredbu sadrži čl. 50., st. 2. ZPP-a BDBiH. Odredba čl. 301., st. 2. ZPP-a RS-a razlikuje se od rješenja u ZPP-u FBiH/ZPP-u BDBiH po tome što ne sadrži obvezu suda da o nevršenju dužnosti odvjetnika obavijesti i stranku koju odvjetnik zastupa.

³² J. Čizmić, *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije BiH*, II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Sarajevo, 2016., str. 799.

reviziju može podnijeti opunomoćena osoba koja je prema odredbama ovoga ili kojega drugoga zakona ovlaštena zastupati ju u tom svojstvu ako ima položen pravosudni ispit iako nije odvjetnik (ZPP FBiH, članak 301. b, st. 2.). Člankom 301. b određeno je da stranka može podnijeti reviziju samo preko opunomoćenika koji je odvjetnik, a samo iznimno stranka može sama podnijeti reviziju ako ima položen pravosudni ispit, odnosno za nju može reviziju podnijeti kao opunomoćenik osoba koja je prema odredbama ovoga ili kojega drugoga zakona ovlaštena zastupati ju u tom svojstvu iako nije odvjetnik ako ta osoba ima položen pravosudni ispit. To bi svakako trebalo omogućiti brže, kvalitetnije i učinkovitije okončanje postupka po ovom pravnom lijeku.

Prema odredbi čl. 301., st. 1. ZPP-a RS-a³³ opunomoćenik u parničnom postupku može biti odvjetnik, odvjetničko društvo ili uposlenik službe za besplatnu pravnu pomoć, kao i za pravne osobe, uposlenik te pravne osobe, a za fizičke osobe bračni, odnosno izvanbračni drug stranke ili srodnik stranke po krvi po pravoj liniji do bilo kojeg stupnja, u pobočnoj liniji do četvrtoga stupnja zaključno, odnosno srodnik po tazbini zaključno do drugoga stupnja. Prema čl. 301. a ZPP-a RS-a ako u imovinskopravnim zahtjevima vrijednost predmeta spora prelazi iznos od 50.000 KM, opunomoćenici pravnih osoba mogu biti samo osobe koje imaju položen pravosudni ispit. Odredbe članka 301. b ZPP-a RS-a određuju da u postupku po reviziji stranku mora, kao opunomoćenik, zastupati odvjetnik, osim ako je sama stranka odvjetnik. Iznimno, stranka može sama izjaviti reviziju ako ima položen pravosudni ispit, odnosno za stranku reviziju može izjaviti opunomoćenik koji je, prema odredbama ZPP-a RS-a ili drugoga zakona, ovlašten zastupati stranku, a koji ima položen pravosudni ispit.

3.1. *Odvjetnik i odvjetničko društvo*

Prema odredbama čl. 3. Zakona o odvjetništvu u Bosni i Hercegovini,³⁴ zastupanjem stranaka u parničnim, upravnim i ostalim postupcima pred svim

³³ „Zakon o parničnom postupku Republike Srpske“, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 59/2003., 85/03., 74/05., 63/07., 105/08., 85/03., 63/07., Odluke US 45/09., 49/09, 61/13. – dalje –ZPP RS. Ovim Zakonom određuju se pravila postupka na temelju kojih osnovni sudovi, okružni sudovi i Vrhovni sud RS-a raspravljaju i odlučuju u građanskopravnim sporovima ako posebnim zakonom nije drukčije određeno. „Zakon o izmjenama i dopunama ZPP RS“, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 61/13. dalje će se kroz tekst koristiti pod nazivom – Izmjene ZPP-a RS-a iz 2013.

³⁴ Čl. 3., st. 4. Zakona o odvjetništvu Federacije Bosne i Hercegovine (*Službene novine Federacije BiH*, br. 40/02, 29/03 i 18/05 – dalje: ZoAFBiH); Čl. 3., st. 3., toč. 4. Zakona o odvjetništvu Republike

redovnim i drugim sudovima, drugim državnim tijelima, arbitražama te pravnim osobama mogu se baviti samo odvjetnici uz iznimke navedene u članku 301. ZPP-a FBiH koji je *lex specialis* za zastupanje pred sudovima u parničnome postupku.³⁵ Odvjetničku djelatnost rade odvjetnici i kao pojedinci, a radi zajedničkoga obavljanja profesije mogu formirati zajedničko odvjetničko društvo (ZoAFBiH, čl. 3., st. 2). Odvjetnička društva nemaju postulacijsku sposobnost pa ne mogu sama pred sudom poduzimati parnične radnje. Stoga, u ime društva, procesne radnje koje zahtijevaju aktivno fizičko sudjelovanje i sudjelovanje opunomoćenika pred sudom poduzimaju članovi odvjetničkoga društva.

Ako je stranka izdala odvjetniku punomoć za vođenje parnice, a u punomoći nije pobliže odredila ovlasti, odvjetnik je na takve punomoći ovlašten:

1. obavljati sve radnje u postupku, a posebno podnijeti tužbu, povući ju, dati odgovor na tužbu, priznati tužbeni zahtjev ili se odreći tužbenoga zahtjeva, zaključiti nagodbu, podnijeti pravni lijek, odreći se ili odustati od pravnoga lijeka te zahtijevati izdavanje mjera osiguranja
2. stavljati zahtjev za izvršenje ili osiguranje i poduzimati potrebne radnje u postupku povodom takva zahtjeva
3. od protivne stranke primiti dosuđene troškove
4. pismeno ovlastiti drugog odvjetnika da može poduzimati samo pojedine radnje u postupku, osim zastupanja na glavnoj raspravi (ZPP FBiH, čl. 305.).³⁶

Ako stranka želi odvjetniku uskratiti neko od navedenih ovlasti, mora to u punomoći izričito navesti (tzv. negativna enumeracija).³⁷

Srpske (*Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 30/07 – dalje: ZoARS).

³⁵ Pored navedenih poslova odvjetnička djelatnost podrazumijeva davanje pravnih savjeta, sastavljanje različitih podnesaka (zahtjevi, tužbe, predstavke, molbe, žalbe i dr.), sastavljanje raznih isprava (ugovori, testamenti i dr.), obranu i zastupanje okrivljenoga u kaznenom, prekršajnom i drugim postupcima u kojima se odlučuje o odgovornosti fizičkih i pravnih osoba te pružanje drugih oblika pravne pomoći fizičkim i pravnim osobama kako bi se zaštitili njihova prava i interesi (ZoAFBiH, čl. 3).

³⁶ Prema čl. 307. ZPP-a FBiH ako stranka u punomoći nije bliže odredila ovlasti opunomoćenika, opunomoćenik koji nije odvjetnik može na temelju ovakve punomoći obavljati sve radnje u postupku, ali mu je uvijek potrebna izričita ovlast za povlačenje tužbe, za priznanje ili odricanje od tužbenoga zahtjeva, za zaključenje poravnanja, za odricanje ili odustanak od pravnoga lijeka i za prenošenje punomoći na drugu osobu, kao i za podnošenje izvanrednih pravnih lijekova.

³⁷ VSH, Gž-2354/77, od 5.9.1978., PSP – 14/316, i OS u Varaždinu, Gž-688/87 od 29. 6. 1987., PSP-36/89. Usp. Siniša Triva – Velimir Belajec – Mihajlo Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 1986., str. 266; Ivica Grbin, „Zastupnici parničnih stranaka“, *Informator*,

3.2. Pružatelji besplatne pravne pomoći

Pravna pomoć podrazumijeva djelotvornu pravnu zaštitu, odnosno jednak pristup sudovima i drugim državnim tijelima bez diskriminacije. Ostvarivanje prava na pristup pravosuđu (engl. *access to justice*), kao temeljnog ljudskog prava, ovisi o dostupnosti pravne pomoći svim građanima bez obzira na njihov materijalni i socijalni status.³⁸ Stoga je postojanje djelotvornog sustava besplatne pravne pomoći jedan od načina realizacije prava na pristup sudu te jedan od temeljnih jamaca ostvarivanja ljudskih prava.³⁹ Besplatna pravna pomoć, osim snošenja ili participiranja u predujmljivanju i snošenju troškova pravnoga zastupanja, obuhvaća i pravo na pravnu pomoć u vezi s drugim troškovima (sudske pristojbe, troškove fizičkoga dolaska stranaka i svjedoka na sud, troškovi izvođenja dokaza, troškovi prijevoda i sl).⁴⁰

Odredbama čl. 400. ZPP-a FBiH propisano je da će sud osloboditi plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom općem imovnom stanju ne može podmiriti te troškove bez štete na nužno izdržavanje sebe i svoje obitelji.⁴¹ Pod općim imovnim stanjem podrazumijeva se strankin izvor prihoda ostvaren iz radnoga odnosa ili drugih djelatnosti kojima se bavi kao i drugi izvori prihoda koje ostvaruje u dužem vremenskom razdoblju (npr. dopunskim radom) te isti ili slični prihodi članova njezine obitelji s kojima živi zajedno.⁴² Prema čl. 3. Zakona o pružanju besplatne pravne pomoći BiH besplatna pravna pomoć

---

br. 3382. - 3383. od 6. i 9. 8. 1986., str. 20; J. Čizmić, *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, str. 640.

³⁸ U komentarima i izvodima iz sudske prakse te u pravnoj literaturi kao elementi prava na pravično suđenje navode se sljedeći: pravo na pristup sudu (*access to court*), pravo na suđenje u razumnom roku (*reasonable time*), pravo na pravnu pomoć (*legal aid and advice*), pravo na procesnu ravnopravnost (*equality of arms*, „jednakost oružja“), pravo na javno i kontradiktorno suđenje (*public hearing*), pravo na saslušanje (*fair hearing*), pravo na dokaz (*right to proof*), pravo na javno objavljivanje presude (*public pronouncement of judgments*), pravo na sud ustanovljen zakonom (*tribunal established by law*), pravo na nezavisnost i nepristranost u suđenju (*impartiality and independence*), pravo na učinkovito izvršenje presude (*effective enforcement*) te zabrana arbitrarnog postupanja (*arbitrariness*). Više o tome Suzana Bubić, „Neki aspekti prava na pošteno suđenje u građanskim predmetima“, *Pristup pravdi u Bosni i Hercegovini, besplatna pravna pomoć, poseban osvrst na Hercegovačko-neretvanski kanton*, Centar za ljudska prava, Mostar, 2011., str. 86.

³⁹ Usp. Ljiljana Božić Krstanović (ur.), *Koliko jednakosti – praćenje provedbe Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći i Zakona o suzbijanju diskriminacije – izvještaj za 2012. godinu*, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Osijek, 2013., str. 15.

⁴⁰ Usp. Željana Kauzlarić, „Načelo pružanja pravne pomoći neukoj stranci“, *Pravo i porezi*, 9 (2007.), str. 54.

⁴¹ Isto rješenje sadržano je i u odredbama ZPP-a RS-a i ZPP-a BDBiH.

⁴² Usp. Milka Janković i dr., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, „Savremena administracija“ izdavačko-štamparsko-knjižarska radna organizacija, Beograd, 1990., str. 213.

je oblik ostvarivanja prava fizičke osobe na pravedno suđenje i jednak pristup pravdi pred Sudom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Sud BiH), tijelima uprave i drugim tijelima Bosne i Hercegovine, a čiji troškovi u cijelosti ili djelomično padaju na teret proračuna institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine. Ostvareno pravo na besplatnu pravnu pomoć jest pretpostavka za oslobađanje od naknade, o čemu odlučuje nadležno tijelo u skladu s posebnim zakonom.⁴³ Za pružanje besplatne pravne pomoći pred tijelima i institucijama Bosne i Hercegovine nadležno tijelo je Ured za pružanje besplatne pravne pomoći Bosne i Hercegovine, koji je unutrašnja organizacijska jedinica u sastavu Ministarstva pravde BiH.

3.3. Zastupnik pravne osobe

Pravne osobe imaju poslovnu pa time i parničnu sposobnost. Za pravne osobe radnje u postupku poduzimaju njihova tijela zastupnici ili zastupnici po zakonu (direktor gospodarskog društva, odnosno ustanove te javno pravobraniteljstvo). To su, prije svega, tijela pravne osobe, nužni zastupnici koji, izvodeći svoje ovlasti iz zakona ili općeg akta pravne osobe (npr. statut, ugovor o osnivanju itd.), štite i zastupaju interese određenih subjekata (gospodarska društva, ustanove, općina, grad, država itd.).

Takav zastupnik može angažirati opunomoćenika u određenom postupku. Opunomoćenici pravnih osoba mogu biti osobe zaposlene kod pravne osobe, ali mogu biti i odvjetnici i odvjetnička društva. Zaposlenik kod pravne osobe kao opunomoćenik po pravilu je diplomirani pravnik, a nije rijedak slučaj da je s položenim pravosudnim ispitom i određenim iskustvom u struci. Međutim, pravnu osobu teoretski može u parničnom postupku zastupati i osoba koja nije pravnik, štoviše i osoba bez ikakve školske izobrazbe. Takvo rješenje svakako nije u skladu s namjerom zakonodavca da strankama osigura zastupanje stručnih i kvalificiranih opunomoćenika. Iako se očekuje da će nadležne i odgovorne osobe pravne osobe dati punomoć uposleniku koji posjeduje potrebna (pravna) znanja i kvalifikacije, u praksi to ne mora uvijek biti slučaj, što može dovesti u pitanje kvalitetu zastupanja i povjerenje građana u pravosuđe.

Razlog zbog kojeg parnično sposobne pravne osobe zastupaju tijela zastupnici ili zastupnici po zakonu (korporativni ili statutarni zastupnik) ogleda se

⁴³ „Zakon o pružanju besplatne pravne pomoći“, *Službeni glasnik BiH*, br. 01, 02-02-1-1361/16, čl. 3.

u tome što pravne osobe nemaju postulacijsku sposobnost koja podrazumijeva određene tjelesne manifestacije prilikom izvršenja parničnih radnji.

Osoba koja se pojavljuje kao zastupnik po zakonu obavezna je na zahtjev suda dokazati to svoje svojstvo – izvatkom iz registra ili odgovarajućom ispravom. U slučaju potrebe od zastupnika po zakonu može se zatražiti dokaz jesu li i u kom smislu njegove ovlasti ograničene ili oduzete, ima li posebnu ovlast za poduzimanje određenih radnji itd. „Teret dokazivanja“ ovih procesnopравnih relevantnih činjenica na strani zastupnika po zakonu relativiziran je dužnošću suda da u slučaju sumnje provede *ex officio* potrebne provjere.⁴⁴

3.4. Bračni, odnosno izvanbračni drug i srodnik stranke kao opunomoćenik

Odredbom čl. 301. ZPP-a FBiH znatno su izmijenjene odredbe članka 81. Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine iz 1998. godine,⁴⁵ prema kojima je opunomoćenik stranke mogla biti svaka potpuno poslovno, odnosno parnično sposobna osoba. Prema važećim zakonskim odredbama krug mogućih opunomoćenika znatno je sužen. *Ratio* ove izmjene, odnosno važećeg rješenja, treba tražiti u želji zakonodavca da strankama osigura zastupanje kvalificiranih opunomoćenika i da u najvećoj mogućoj mjeri spriječi nadripisarstvo.⁴⁶ Međutim, odredba čl. 301. ZPP-a FBiH nije u potpunosti isključila mogućnost da se u postupku pojavi osoba koja se bavi nadripisarstvom, posebno ako se ima u vidu mogućnost da stranku kao opunomoćenik zastupa srodnik stranke po krvi ili po tazbini, a da se pritom nije odredio granični stupanj srodstva, odnosno tazbinske veze. Odredba ovakva sadržaja neće pridonijeti ostvarenju intencije zakonodavca da se suzi krug (nekvalificiranih) osoba koje mogu biti opunomoćenici, odnosno koje su to mogle biti prema odredbama bivšega ZPP-a, i da stranku u parničnom postupku zastupa kvalificirani opunomoćenik. Naprotiv, sada je krug osoba koje mogu biti potencijalni opunomoćenici u najmanju ruku ostao isti, ako ne i širi od onoga kako je to bilo prije određeno.

⁴⁴ Usp. M. Dika, *Građansko parnično pravo: Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*, IV. knjiga, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 183.

⁴⁵ *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine*, br. 42/98 (dalje: bivši ZPP).

⁴⁶ Nadripisar je osoba koja se neovlašteno, sustavno i trajno bavi pružanjem pravne pomoći, neovisno o tome prima li za to nagradu, i osoba koja makar samo jednokratno neovlašteno pruži pravnu pomoć za unaprijed dogovorenu ili nakon toga primljenu naknadu.

Važeće zakonske odredbe ne propisuju da opunomoćenici na temelju srodničke veze, kao i opunomoćenici pravnih osoba, imaju pravno obrazovanje, kao ni stručnu osposobljenost za zastupanje u parničnome postupku. Osim toga, u literaturi se postavlja problemsko pitanje tko je i na koji način, odnosno kakvim sredstvima, dužan dokazati postojanje krvnoga srodstva i tazbinske veze. Odredbe zakona o parničnome postupku ne daju izričit odgovor na to pitanje. U hrvatskoj procesnopravnoj teoriji postoji mišljenje da bi u tom slučaju sud trebao zatražiti da takav opunomoćenik dokaže da je sa strankom u navedenu stupnju srodstva ili tazbinske veze. Međutim, sud smatra se da bi pribavljanju dokaza o postojanju krvnoga srodstva ili tazbinske veze između stranke i njezina opunomoćenika trebalo pribjegavati tek u slučaju kada bi protivna stranka tomu prigovorila ili zahtijevala da se raspravi o tom pitanju.⁴⁷

Odredbom članka 301. ZPP-a FBiH propisano je da opunomoćenik može biti bračni i izvanbračni drug stranke. U ZPP-u FBiH nema izričitih odredbi o tome tko i na koji način treba dokazati postojanje izvanbračne zajednice. Prema čl. 3. Obiteljskoga zakona Federacije BiH⁴⁸ izvanbračna zajednica je životna zajednica muškarca i žene koji nisu u braku ili izvanbračnoj zajednici s drugom osobom, koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete. Postojanje izvanbračne zajednice trebalo bi tretirati kao *quaestio facti*, odnosno ne bi trebalo biti presudno živi li opunomoćenik sa strankom kao izvanbračni drug tri ili manje godina. Trebalo bi biti dovoljno da opunomoćenik i stranka na ročištu izjave da žive u izvanbračnoj zajednici, a pribavljanju dokaza o postojanju izvanbračne zajednice trebalo bi pribjegavati tek u slučaju kada bi protivna stranka zahtijevala da se to pitanje raspravi. U budućoj reformi odredaba ZPP-a FBiH svakako će trebati riješiti i pitanje može li stranku zastupati opunomoćenik koji s njom živi u istospolnoj (izvanbračnoj) zajednici.⁴⁹

Zaključak

Stranka koja je parnično sposobna ovlaštena je poduzimati radnje u postupku osobno ili preko kvalificirane osobe, preko opunomoćenika, koji će u ime i za račun stranke u granicama ovlasti određenih u punomoći, poduzimati

⁴⁷ Usp. J. Čizmić, *Komentar Zakona o parničnom postupku*, str. 629.

⁴⁸ *Službene novine Federacije BiH*, br. 35/05.

⁴⁹ Usp. J. Čizmić, *Komentar Zakona o parničnom postupku*, str. 629.

radnje u parnici (postulacijska sposobnost). Osim stranke, opunomoćenika može postaviti i zakonski zastupnik parnično nesposobne stranke, zastupnik pravne osobe i umješać. Ovlast za zastupanje, tj. punomoć, opunomoćenik crpi iz volje stranaka, odnosno umješaća, zakonskoga zastupnika ili zastupnika pravne osobe. Ovakav vid zastupanja naziva se ugovornim ili voljnim zastupanjem, a opunomoćenik voljnim zastupnikom. U radu smo se bavili samo institutom opunomoćenika kao zastupnika stranke i to samo novim rješenjima koje je u parnični postupak uvela Novela. U tom smo smislu ukazali da se odredbom čl. 301. FZPP-a promijenio stavak 1. tako da se sada izrijeком propisuje kako opunomoćenik za fizičke osobe može biti i srođnik stranke po krvi po pravoj liniji do bilo kojeg stupnja, u pobočnoj do četvrtog stupnja zaključno, odnosno srođnik po tazbini zaključno do drugoga stupnja dok, prema odredbama novoga stavka (st. 3.), u radnim sporovima radnika može besplatno zastupati i osoba zaposlena za pružanje pravne pomoći pri sindikatu pod uvjetom da je diplomirani pravnik i ima položen pravosudni ispit.

Nadalje, člankom 69. Novele zakonski se tekst proširio člancima 301. a i 301. b kojima se unaprijedilo provođenje parničnoga postupka tako da u parnicama u kojima se kao stranka u postupku pojavljuje gospodarski subjekt, odnosno gospodarsko društvo, a vrijednost predmeta spora, odnosno imovinskopravnog zahtjeva prelazi 50.000 KM, mora ju zastupati stručna osoba koja ima položen pravosudni ispit. Zastupanje stranaka po kvalificiranom opunomoćeniku, bez odugovlačenja i sa što manje troškova, trebalo bi doprinijeti kakvoći pravne zaštite, ubrzati rad sudova te povećati povjerenje građana u pravnu državu i vladavinu zakona, odnosno djelotvornije pravosuđe.

CONTRACTING REPRESENTATION IN CIVIL PROCEDURE

Abstract

The paper analyses the instance of the authorised person in a lawsuit through the Civil Procedure Law of the Federation of Bosnia and Herzegovina. The authorized person is a contracting representative of the client. The permission about representing is gained on the basis of a contract, so we can talk here about contracting representation. The paper analyses the specific occurrences of particular legal provisions that determine who can be the authorised person in a lawsuit according to the amended provisions of the lawsuit.

Keywords: *representation; authorised persons in a lawsuit.*